Митта Ваçлейĕн «Атăл юрри» сăвви

Воронова Вера Николаевна,

Елчĕк муниципалитечĕн Курнавăшри пĕтĕмĕшле пĕлӳ паракан вăтам шкулта чăваш чĕлхипе литературине вĕрентекен

Урок тĕсĕ: *сăвва илемлĕ вулама вĕренмелли урок*

Пĕлӳ тĕллевĕ: *Митта Ваçлейĕн «Атăл юрри» сăввине хавассăн, кăмăла çĕклентерсе, палăртуллă вулама вĕрентесси.*

Аталантару тĕллевĕ: *сăввăн тĕп шухăшне палăртасси, ачасен шухăшлавне аталантарасси.*

Сапăрлăх тĕллевĕ: *тăван тавралăх илемне курма, ăна упрама кирлине палăртасси.*

Урок мелĕсемпе меслечĕсем: *ыйту-хурав, учитель сăмахĕ, вулав, ӳкерчĕк тăрăх каласа парасси, карттă тăрăх Атăла тупасси, слайдсемпе ĕçлесси.*

Словарь ĕçĕ: *чатăр, ăрша, сĕм çĕрле.*

Урокра кирлĕ хатĕрсем: *«Митта Ваçлейĕ» презентаци, Атăла сăнлакан сăн ӳкерчĕксем, Европа картти тата Чăваш Республикин картти*

Урок эпиграфĕ:

Мăн Атăл-
Çĕр-шывăмăр пуянлăхĕ,
Мăн Атăл-
Ĕçре улăп евĕр ĕçчен,
Мăн Атăл,
Эс çывăх пире ĕмĕртен.

Петр Градов

Урок юхăмĕ

1. ***Класа йĕркелени.***
2. ***Çĕнĕ тема. Митта Ваçлейĕн «Атăл юрри» сăвви.***

1) Митта Ваçлейĕ çинчен Геннадий Волков çырнипе паллашасси. «Митта Ваçлейĕ хăйне евĕр сăвăç, хăйне евĕр шухăшлавçă пулнă. Вăл сăвă çыракан мар, вăл чăн-чăн сăвăç, чăваш юнлă, Çеçпĕл чунлĕ поэт пулнă. Сăвă унăн ĕçĕ мар, унăн сывлăшĕ, унăн пурнăçĕ, унăн чĕре таппи пулнă..».

2) Митта Ваçлейĕн портретне кăтартасси, унăн биографине слайдсемпе усă курса каласа парасси.

3. Атăл юхан шыв çинчен ӳкернĕ картинăсемпе паллашасси.

***4.**Атăл ăçта вырнаçнине карттă çинче тупасси, унăн сарлакăшне, тарăнăшне каласси. Атăл хĕрринче мĕнле хуласем пуррине пĕлесси.*

5.«Атăл юрри» сăвва пăхмасăр, сасса кирлĕ пек улăштарса вуласси

Ачаш ача пек / Атăл ирхине://
Ăш çил вĕрет,/ вăл тутлăн анаслать… //
Вăран,/ юлташ,уç чатăр аркине,//
Мал ен сана хавассăн саламлать!//
Ку çаврана хавассăн, кăшкăрмасăр, пысăках мар чарăнусем туса, çав вăхăтрах кашни йĕрке хыççăн пысăк чарăнусем туса вуламалла.

Ĕçри ĕçчен пек/ Атăл кăнтăрла://
Вылять ун çийĕн/ тĕтĕм те ăрша…//
Кунта/ мухтавлă тинĕс пулмалла,//
Эппин,/ ĕçлер-и,/ тусăм,/ тăрăшса!//
Иккĕмĕш çаврана мăнаçлă сасăпа, хавхаланса, тăваттăмĕш йĕркине кăшкăрса вуламалла.

Пуса каччи пек/ Атăл каçхине: //
Юрлать,/ ташлать,/ кăшт хĕрĕнкĕ курнать…//
Мĕн пулчĕ,/ тусăм,/ санăн киммӳне, //
Çут уйăх çумĕнчен/ ма пăрăнать?//
Виççĕмĕш çаврине хавассăн, ыйтуллăн вуламалла.

Çулри юлташ пек/ Атăл сĕм çĕрле://
Инçе-инçе/ чĕнеççĕ çутисем…//
Çитер,/юлташ,/пĕр тухнă çĕрелле, //
Эпир-/ пулас Мăн тинĕс хуçисем! //
Юлашки çаврине васкамасăр, мăнаçлăн вуламалла.

6.Сăвва иккĕмĕш хут вуласси.

1) Сăввăн темипе тĕп шухăшне палăртасси.

2) Сăвва ачасене пурне те пĕрле хорпа вулаттарасси.

3) Ыйтусене хуравласси:

- *«Атăл юрри» сăвăра Митта Ваçлейĕ мĕн çинчен çырнă?*
- *Ирхи, кăнтăрлахи, каçхинехи, сĕм çĕрлехи Атăла автор мĕнле сăнлать?*
- *Сăвă сире килĕшрĕ-и? Ытларах мĕнле сăнлăх асра юлчĕ?*
- *Сирĕн чунăрта сăвă еплерех кăмăл - туйăм çĕклерĕ?*

7.Словарь ĕçĕ:

Чатăр - чаршав, пысăк чаршав пек карса хунă япаланах пĕлтерет.

Ăрша - тĕтре вĕлтĕртетсе тăни.

Сĕм çĕрле - çĕрĕн варри.

8.Автор тунă сăнара куç умне кăларасси.

1) Сăвва пайăн-пайăн вуласа тишкересси:

- *Мĕншĕн пĕрремĕш çаврара Атăла ачаш ачапа танлаштарнă?*
- *Кăнтăрлахи Атăл еплерех курăнать?*
- *Каçхинехи Атăла мĕншĕн пуса каччипе танлаштарать?*
- *Тăваттăмĕш çаврара сăмах мĕн çинчен пырать?*

2) Сăввăн тытăмĕпе ĕçлесси:

Сăвăра миçе çавра? Çаврара миçе йĕрке? (Ку сăвă тăватă çаврараn, кашни çаври тăватă йĕркерен тăрать. Сăвă йĕркисенчи сăмахсем пĕр пек янраса вĕçленеççĕ).

3) Сăввăн содержанийĕ тăрăх цитатăллă план çырасси:

-Атăл ирхине

-Ирхи çил

-Тавралăх

-Атăл кăнтăрла

-Атăл каçхине

-Атăл сĕм çĕрле.

9.Ушкăнпа ĕçлени.

1) Кашни çаврари ĕç-пуç мĕнле сăнлăхсем урлă йĕркеленсе пынине таблицăпа кăтартса пани:

Çаврасем	*Япала ячĕ*	*Паллă ячĕ*	*Глагол*
1-мĕш çавра	*ача, Атăл, ирхине, çил, юлташ, чатăр, арки, ен*	*ачаш, ăш, хавассăн*	*лăпкать, анаслать, вăран,саламлать*
2-мĕш çавра	*ĕçчен, Атăл, тĕтĕм, ăрша, тинĕс, тусăм*	*ĕçчен, мухтавлă*	*вылять, пулмалла, тăрăшса*
3-мĕш çавра	*каччи, Атăл, тусăм, киммўне, уйăх, çулĕнчен*	*хĕрĕнкĕ, çут*	*юрлать,ташлать, курăнать, пăрăнать*
4-мĕш çавра	*çулри, юлташ, Атăл, çĕрле, çутисем, юлташ, тинĕс, хуçисем*	*сĕм, инçе-инçе, мăн*	*чĕнеççĕ, çитер,тухнă*

2) Митта Ваçлейĕн «Атăл юрри» сăввине Н. А. Некрасовăн «На Волге» сăввипе танлаштарасси:

О Волга!.. колыбель моя!
Любил ли кто тебя, как я?
Один, по утренним зарям,
Когда еще все в мире спит
И алый блеск едва скользит
По темно-голубым волнам,
Я убегал к родной реке.
Иду на помощь к рыбакам,
Катаюсь с ними в челноке,
Брожу с ружьем по островам.
То, как играющий зверок.
С высокой кручи на песок
Скачусь, то берегом реки
Бегу, бросая камешки,
И песню громкую пою
Про удаль раннюю мою…
Тогда я думать был готов,
Что не уйду я никогда
С песчаных этих берегов.
И не ушел бы никуда-

Когда б, о Волга! Над тобой

Не раздавался этот вой!

3) Сăвăри илемлĕх мелĕсене тупса палăртасси:

«Ачаш ача пек Атăл ирхине» - танлаштару;

«Ĕçри ĕçчен пек Атăл кăнтăрла» - танлаштару;

«Пуса каччи пек Атăл каçхине» - танлаштару;

«Çулри юлташ пек Атăл сĕм çĕрле» - танлаштару;

«Çил лăпкать» - олицетворени;

«Тутлăн анаслать» -олицетворени;

«Мухтавлă тинĕс» - эпитет;

«Çут уйăх» - эпитет;

«Мăн тинĕс» - эпитет.

10.Кластер туса пĕтĕмлетни:

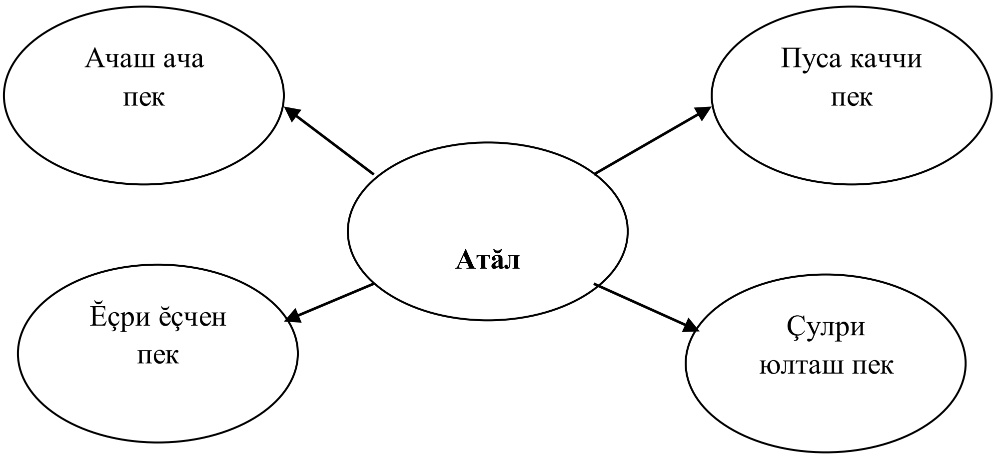

11. Килти ĕç: *1) Учебникри 5-мĕш ĕç.*

2) «Атăл юрри» сăвва пăхмасăр калама вĕренесси.